

בענין רוב וקרוב

ארי יהודה וויינטרויב
כולל ערב – מס' ביצה דף י
אור לב' דר"ח אדר תשע"ב

תלמוד בבלי מסכת ביצה דף י עמוד ב

משנה. זמן שחורים ומצא לבנים, לבנים ומצא שחורים, שנים ומצא שלשה - אסורים. שלשה ומצא שנים - מותרים. בתוך הקן ומצא לפני הקן - אסורין, ואם אין שם אלא הם - הרי אלו מותרים.
גמרא. פשיטא! - אמר רבה: הכא במאי עסקינן - כגון שזמן שחורים ולבנים, והשכים ומצא שחורים במקום לבנים, ולבנים במקום שחורים. מהו דתימא: הני אינהו נינהו, ואתהפוכי אתהפוך, קא משמע לן: הנך אדו לעלמא, והני אחריני נינהו. לימא מסייע ליה לרבי חנינא, דאמר רבי חנינא: רוב וקרוב - הלך אחר הרוב. - כדאמר אביי: בדף, הכא נמי בדף.

רש"י שם

רוב וקרוב - אם בא מעשה לפנינו, ויש לתלות בדבר הקרוב לו להתיר או לאסור, ויש לתלותו אחר הרוב לענין אחר, חלוף הקרוב - הלך אחר הרוב, ומתניתין נמי הכי אמר, דהא איכא למתלינהו להנך שחורים באותם שהיו אתמול בקן שבצדו, וכן הלבנים, ולומר נהפכו, ולא תלינן, אלא אמרינן מעלמא אתו ומרובא פירשו. כדאמר אביי - לקמן.

בדף - שיש דף לפני השובך, בולט ויוצא ממנו, ושם באים ויושבין יונים דמעלמא תדיר, שיראים ליכנס לקן, מפני שאותן שבקן מגרשים את כל הבא אליהן, וכשיוצאין משובך - אלו נכנסין, הלכך, חיישינן שמא מן הדף באו לקנין, הלכך אסורים, דהוה להו כלהו קרובים, שבדף ושבקן, הלכך זיל בתר רובא.

בית הבחירה למאירי שם

אמר המאירי זימן שחורים וכו' כונת המשנה לבאר במי שהזמין את גוזליו מבערב הכנה הראויה להם כמו שהתבאר ענינה במשנה שלפניה ונפל ספק בהזמנתו כיצד הוא דינו ואמר על זה שאם זימן שחורים ומצא לבנים במקום שחורים או לבנים ומצא שחורים אסורים שהרי אלו שמצא לא הוזמנו וזו לא הוצרכה אלא שפירשו בגמרא שאפילו זימן שחורים ולבנים ומצא לבנים במקום שחורים או שחורים במקום לבנים שהיה לנו לומר אלו הן שהוזמנו אלא שנתהפכו להם אסורים שאנו אומרים אותם שהוזמנו הלכו להם ואלו ממקום אחר באו ואפילו לא היו באותו שובך יונים שחורים אלא אלו הרי אנו חוששין שמשאר מקומות באו שכל דבר שאתה מסופק מהיכן בא ואם תדינהו שבא ממקום קרוב אע"פ שהוא מיעוט יהא בו היתר או איסור ואם תדון בו שממקום רחוק בא מפני שיש ברחוק מקום רוב אותם הדברים יהא בו הפך מה שדנת בו בקורבת מקום יש לך לדונו אחר הרוב ולא אחר הקרוב והילכך יש לנו לומר שמשאר מקומות שהן הרוב באו ולא מן הקרוב והוא שאמרו רוב וקרוב הלך אחר הרוב אחר שהרוב מצוי כגון זאת שיונים שבשובכין מצויין לבא משובך לשובך ואף כשתפקק בזו של רוב וקרוב אע"פ שהלכה היא בזו יש בה קרוב גם כן וכמו שאמרו בגמרא בדף כלומר שיש דף אחד לפני חורים שבשובך שיוני שאר שובכין באים לשם לשוט ואין נכנסים לקנים שבשובך שיוני הקנים אין מניחין אותם אבל כשיוצאין יונים אלו שבקנים לשוט אלו שבדף נכנסים ונמצא רוב וקרוב לאיסור ואע"פ שהקן עצמו קרוב יותר מן הדף כל ששניהם קרוב אין מדקדקין בכך ודוקא שובכים שבתוך חמשים אמה שהרי באפרוחים המדדים אנו עסקין ולא במפרחים כל צרכן כמו שביארנו והמדדה אינו מדדה יותר מחמשים אמה:

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף כג עמוד ב – דף כד עמוד א

מתני'. ניפול הנמצא בתוך חמשים אמה - הרי הוא של בעל השובך, חוץ מחמשים אמה - הרי הוא של מוצאו; נמצא בין שני שובכות, קרוב לזה - שלו, קרוב לזה - שלו, מחצה על מחצה - שניהם יחלוקו.
גמ'. אמר רבי חנינא: רוב וקרוב - הולכין אחר הרוב, ואע"ג דרובא דאורייתא וקרובא דאורייתא, אפילו הכי רובא עדני. מתיב רבי זירא: (דברים כ"א) והיה העיר הקרובה אל החלל - ואע"ג דאיכא אחריתי דנפישא מינה! בדליכא. וליזיל בתר רובא דעלמא! ביושבת בין ההרים. תנן: ניפול הנמצא בתוך חמשים אמה - הרי הוא של בעל השובך; ואף על גב דאיכא אחרינא דנפיש מינה! בדליכא. אי הכי, אימא סיפא: חוץ מחמשים אמה - הרי הוא של מוצאו; ואי דליכא, ודאי מההוא נפל! הכא במאי עסקינן - במדדה, דאמר רב עוקבא בר חמא: כל המדדה - אין מדדה יותר מנ'. בעי ר' ירמיה: רגלו אחת בתוך נ' אמה ורגלו אחת חוץ מחמשים אמה, מהו? ועל דא אפקוהו לרבי ירמיה מבי מדרשא. תא שמע: נמצא בין שני שובכות, קרוב לזה - שלו, וקרוב לזה - שלו; ואף על גב דחד מינייהו נפיש מחבריה! הכא במאי עסקינן - ששניהן שוין. וליזיל בתר רובא דעלמא! הכא במאי עסקינן - בשביל של כרמים, דאם איתא דמעלמא אתי, כיון דמידדי לא מצי אתי, דכל דמידדי והדר חזי ליה לקיניה - מידדי, ואי לא - לא מידדי.

רש"י שם

רוב וקרוב - אם בא דבר לפנינו ויש בו להלך אחר הרוב והוא כך ואם תלך בו אחר הקרוב אינו כך הלך בו אחר הרוב ואע"ג דתרווייהו דאורייתא רובא דאורייתא דכתיב אחרי רבים להטות (שמות כג) וקורבא דאורייתא דכתיב והיה העיר הקרובה וגו'.

הכא במאי עסקין - כולה מתניתין מתרצא במדדה בגזול שאינו יכול לעוף אלא בדידוי מעט מעט הלכך תוך חמשים אמה של בעל השובך ואף על גב דאיכא אחריני דנפיש דכל המדדה אינו מדדה יותר מחמשים וחוף של חמשים של מוצאו דכיון דאין מדדה יותר מחמשים וזה יצא חוץ לנ' נפק ליה מתורת מדדה וקם ליה בתורת מפרח ואיכא למיזל ביה בתר רובא דעלמא.

ולזיל בתר רובא דעלמא - וליהוי של מוצאו דקא ס"ד דנמצא בין שתי שובכות אחוץ לחמשים אמה נמי קאי דנפיק ליה מתורת מדדה.

בשביל של כרמים - דע"י כרמים נדדה חוץ לחמשים ומיהו בתר רובא דעלמא ליכא למיזל דכל המדדה וחזי לקיניה כשמחזיר ראשו מדדה אי לא לא מדדה והאי אי מעלמא אתא לא מצי חזי לקיניה דכרמים מפסיקין לפניו.

תוספות שם

חוץ לחמשים אמה הרי הוא של מוצאו - דאזלינן בתר רובא דעלמא ואפי' למ"ד אין הולכין בממון אחר הרוב היינו במקום שהוא מוחזק אבל הכא דליכא חזקה דממונא אזלינן בתר רובא וא"ת בפרק אלו מציאות (ב"מ דף כד. ושם) לרבנן דרבי שמעון בן אלעזר דאמר אפילו בעיר שרובה כותים חייב להכריז בדבר שיש בו סימן ואמאי לא אזלינן בתר רובא כיון דליכא חזקה דממונא וי"ל דתקנת חכמים היא כדי לקיים מצות השבת אבידה כיון דיכול להתברר ע"י הכרזה אם היא של ישראל וישראל נמי לא מייאש דמסיק אדעתיה דלמא משכח ישראל ויכריז.

רוב וקרוב הלך אחר הרוב - וא"ת מאי קא משמע לן מתניתא היא (כתובות דף טו.) ט' חנויות כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבילה [וכו'] ובנמצא הלך אחר הרוב משמע אפי' נמצא קרוב לחנות המוכרת נבילה ותירץ ר"י בר מרדכי דאי ממתניתא הוה אמינא כגון דאין דלתות מדינה נעולות דאיכא תרי רובי קמ"ל רבי חנינא דאפילו דלתות מדינה נעולות דליכא אלא חד רובא ור' זירא דפריך ליה בסמוך אע"ג דר' זירא נמי אית ליה לקמן אפילו דלתות מדינה נעולות היינו בתר דשני ליה דקיבלה מרבי חנינא ואין נראה לריצב"א דאם כן מאי פריך ליה מקרא תיקשי ליה אמתניתא דתשע חנויות ואפילו תוקמה כשאין דלתות מדינה נעולות הא טעמא דבעינן תרי רובי אינו אלא מדרבנן משום גזירה כדאמר בסוף פ"ק דכתובות¹ (דף טו.) ונראה לר"י דאי ממתני' ה"א בנמצא באמצע ועוד נראה לר"י דרבי חנינא אתא לאשמועינן דאפילו בקורבא דמוכח דאזלינן בתר רובא וכן משמע בסמוך גבי חבית שצפה בנהר דבעי למימר דרב דאמר כנגד עיר שרובה ישראל מותרת לית ליה דרבי חנינא והיכי מתוקמא דהא משמע דמותרת אפילו נמצאת סמוך לבית נכרי וזהו מטעם דאזיל בתר רוב העיר ישראל וכרבי חנינא אלא ודאי לגבי קורבא דביתו של נכרי הוי קורבא דלא מוכח כיון שדרים רוב ישראל באותה העיר ורב אזיל בתר רובא היכא דהקורבא לא מוכחא ודלא כרבי חנינא אבל אותה עיר כנגד האי דקירא הוי קורבא דמוכח ולכך אזיל בתרה וכל ההלכה תתיישב כמו שאפרש ולהכי לא מיייתי בכוליה גמרא דרבי חנינא אלא לקמן גבי חצבא דאישתכח בפרדיסא של ערלה דקורבא דמוכח הוא שנמצא בפרדיסא דערלה גופיה ובפ"ק דביצה (דף י.) מיייתי ליה נמי גבי הא דתנן זימן שחורים ומצא לבנים לבנים ומצא שחורים אסורים ומפרש בגמ' כגון שזימן שחורים ולבנים ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים מהו דתימא אינהו נינהו ואית הפוכי אית הפיך קמ"ל דהנך אזול לעלמא והני אחריני נינהו ומעלמא אתו ומסיק עלה לימא מסייע ליה לרבי חנינא כו' והתם קורבא דמוכח הוא דהא שחורים ולבנים היו שם ומוכח דאינהו נינהו.

מתב רבי זירא והיה העיר הקרובה כו' מאי לאו דאיכא אחריתי דנפישא מינה - אמתניתא דתשע חנויות נמי הוה ליה לאקשוויי אלא אמתניתא איכא לשנוויי בדליכא ותו ליכא לאקשוויי ניזיל בתר רובא דעלמא דלגבי רובא דעלמא הוה קורבת זו העיר קורבא דמוכח אבל לר' חנינא דאפילו בקורבא דמוכח הלך אחר הרוב פריך שפיר דכי נמי משנינן בדליכא אכתי תיקשי ניזיל בתר רובא דעלמא.

¹ תלמוד בבלי מסכת כתובות דף י' עמוד ב - דף טו עמוד א

מתני' א"ר יוסי: מעשה בתינוקת שירדה למלאות מים מן העין ונאנסה, אמר רבי יוחנן בן נורי: אם רוב אנשי העיר משיאין לכהונה - הרי זו תינשא לכהונה.

גמ'. אמר ליה רבא לרב נחמן: ר' יוחנן בן נורי דאמר כמאן? אי כרבן גמליאל, אפילו ברוב פסולין נמי מכשר! אי כרבי יהושע, אפילו ברוב כשרים נמי פסיל! אמר ליה, הכי אמר רב יהודה אמר רב: בקרונות של ציפורי היה מעשה; וכדרכי אמר, דאמר רבי אמי: והוא, שהיתה סיעה של בני אדם כשרין עוברת לשם; וכדר' ינאי, דאמר ר' ינאי: נבעלת בקרונות כשרה לכהונה, בקרונות סלקא דעתך? אלא, נבעלת בשעת קרונות כשרה לכהונה, אבל פירש אחד מציפורי ובעל - הולד שתוקי; כי הא דכי אתא רב דימי אמר זעירי א"ר חנינא, ואמרי לה אמר זעירי אמר ר' חנינא: הולכין אחר רוב העיר, ואין הולכין אחר רוב סיעה; כלפי לייא? הני נידי והני קביעי וקיימי! אלא, הולכין אחר רוב העיר והוא דאיכא רוב סיעה בהדה, ואין הולכין אחר רוב העיר גרידתא, ולא אחר רוב סיעה גרידתא, מ"ט? גזרה רוב סיעה אטו רוב העיר. ורוב העיר נמי, אי דקא אזלי אינהו לגבה, כל דפריש מרובא פריש! לא צריכא, דקא אזלא איהי לגבייהו, דהוה ליה קבוע, וא"ר זירא: כל קבוע כמחצה על מחצה דמי. ומי בעינן תרי רובי? והתניא: תשע חנויות, כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה, ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאי זה מהן לקח - ספיקו אסור, ובנמצא - הלך אחר הרוב! וכי תימא, בשאין דלתות מדינה נעולות, דקא אתי לה רובא מעלמא, והא א"ר זירא: אע"פ שדלתות מדינה נעולות! מעלה עשו ביוחסין

בדליכא - תימה דהכא משמע דטעמא דהעיר הקרובה מביאה עגלה ערופה משום דמתוך הקורבא מוכח שמשם בא ההורג ובסוטה (דף מה:): תניא מנין שאם נמצא סמוך לעיר שאין בה בית דין שמניחין אותה שאין בה בית דין והולכין לעיר אחרת שיש בה בית דין ואמאי והלא מתוך הקורבא נראה שמאותה שאין בה בית דין היה. ניפול הנמצא בתוך חמשים אמה כו' - ואמתניתא דתשע חנויות לא מצי למיפרך דהכא הוי קורבא דמוכח דהוי משובך זה דהוי תוך חמשים והנך דנפיש הוי חוץ לנ' ולעיל אמרינן דכרסייהו בחמשים אמה מליין.
בדליכא - לא מצי למיפרך דניזיל בתר רובא דעלמא דמיירי דליכא שום שובך תוך שלשים ריס ואמר לעיל דלא שייטי אלא שלשים ריס ותו לא.

ועל דא אפקוהו לרבי ירמיה מבי מדרשא - אין לפרש משום דבעי מילתא דלא שכיחא כלל דהיכי איתרמי דרגלו אחת תוך חמשים ורגלו אחת חוץ לחמשים בצמצום דהא אשכחנא דמתניתין נמי בכהאי גוונא איירי דקתני מחצה על מחצה יחלוקו ונראה לרבינו תם דמשום הכי אפקוהו משום דמדדה אינו מדדה כלל יותר מחמשים אמה אפילו רגלו אחת דכל מדות חכמים כן הוא.

תלמוד בבלי שם דף כד עמוד א

אמר אביי, אף אנן נמי תנינא: דם שנמצא בפרוזדור - ספיקו טמא, שחזקתו מן המקור; ואע"ג דאיכא עלייה דמקרבא! א"ל רבא: רוב ומצוי קא אמרת? רוב ומצוי ליכא למאן דאמר, דתני ר' חייא: דם הנמצא בפרוזדור - חייבין עליו על ביאת מקדש, ושורפין עליו את התרומה. ואמר רבא, ש"מ מדרבי חייא תלת: שמע מינה רוב וקרוב הלך אחר הרוב; ושמע מינה רובא דאורייתא; וש"מ איתא לדר' זירא, דאמר רבי זירא: אע"פ שדלתות מדינה נעולות, דהא אשה דכי דלתות מדינה נעולות דמיא, ואפי' הכי קא אזלינן בתר רובא. והא רבא הוא דקאמר: רוב ומצוי ליכא למ"ד! הדר ביה רבא מההיא.

רש"י שם

אף אנן נמי תנינא - כר' חנינא דרוב וקרוב הלך אחר הרוב. נמצא בפרוזדור - נמצא דם לאשה בין כותלי רחם מבחוץ הקרוי בית החיצון.
ספיקו טמא - ספק זה טומאה ודאית מדקתני שחזקתו מן המקור ומה ספיקא יש כאן רישא דמתניתין במסכת נדה משל משלו באשה החדר והפרוזדור והעלייה דם החדר טמא והוא המקור ומפרש בגמרא החדר מבפנים בעובי גופה לצד אחוריה והפרוזדור מבחוץ לצד פניה והעלייה בנויה על גבי שניהם ודם העלייה טהור ולול פתוח מעלייה לפרוזדור וקתני נמצא בפרוזדור חזקתו מן המקור זב ויצא אל החוץ הואיל ורוב דמים מצויים בו ולא אמר מן העלייה נטף דרך הלול ואע"ג דעלייה קרוב לפרוזדור שעל גבו.

רוב ומצוי - דמיו רבים יותר משל עלייה ועוד שהן תדירין לזוב משם ודמי העלייה אין תדירין לצאת בהא ליכא מאן דפליג על רבי חנינא.

חייבין עליו על ביאת מקדש - דלא מספקינן לה כמביא חולין לעזרה דודאי דם נדה הוא.

ושורפין עליו תרומה - ולא אמרי' ספק הוא ותולין לא אוכלין ולא שורפין.

שמע מינה - מדאחזיק ליה בדם נדה ודאי תלת.

איתא לדר' זירא - דאמר גבי תשע חנויות בשילהי פ"ק דכתובות ובנמצא הלך אחר הרוב ומותר דאע"פ שדלתות מדינה נעולות דליתא אלא חד רובא להכשירה רוב העיר שתשע חנויות שבה מוכרות בשר שחוטה והאחת מוכרת נבילה דאיכא מילתא דבעינן ביה תרתין רובי כדאמרי' התם כגון דלתות מדינות פתוחות ורוב טבחים סביבות המדינה ישראל דאיכא למיזל בתר תרי רובי להכשירה רוב העיר ורוב הבאין מחוצה לה.

דהא אשה כדלתות המדינה נעולות - כלומר דליכא למימר בה תרתין רובי אלא חד רובא שרוב דמים מן המקור וקא אזלי בה בתר רובא להביא קרבן לעזרה ולשורף תרומה דמידי דאסור לעשותו מספק הוא.

והא רבא הוא דאמר - לעיל רוב ומצוי ליכא למאן דאמר ולא תסייעין לר' חנינא מהא והכא מסייע ליה מינה דקאמר ש"מ תלת.

תוספות שם

דתני רבי חייא - אי גרסינן תני אתי שפיר אבל אי גרסינן דתני תימה היכי מייתי מהכא דרוב ומצוי הוא דלמא לאו משום דרוב ומצוי קאמר רבי חייא דשורפין עליו את התרומה אלא משום דרוב וקרוב הלך אחר הרוב כרבי חנינא ונ"ל דאפילו גרסי' דתני לא מדברי רבא הוא אלא גמרא הוא דמייתי לה דשפיר הוה מוכח אביי ממתני' דנדה דרוב וקרוב הלך אחר הרוב דאף על גב דקתני ספיקו טמא על כרחך לאו ספיקא הוא מדתני רבי חייא דחייבין עליו על ביאת מקדש ושורפין עליו תרומה. (הג"ה) ומהר"ם אומר דרבא מייתי לה דרוב ומצוי הוא דאי אינו מצוי א"כ מאי קמ"ל רבי חנינא כיון דשמעינן לה מדתני רבי חייא אבל ממתני' דנדה לא היה יכול להוכיח דאפילו אם אינו רוב ומצוי הוצרך רבי חנינא לאשמעינן דלא נימא ספיקו טמא הוה ספק ממש ולמאי דהדר ביה רבא וקאמר דלא הוי רוב ומצוי איצטריך רבי חנינא לאשמעינן דאי מדתני רבי חייא ה"א דרוב ומצוי הוא קמ"ל ר' חנינא דלאו רוב ומצוי הוא (ע"כ הג"ה).

ושמע מינה איתא לדר' זירא - נראה לריצב"א דאע"ג דטעמא דבעינן תרי רובי הוי משום דגזרינן רוב סיעה אטו רוב העיר מ"מ איצטריך ליה למימר גבי חנות דלא בעינן תרי רובי דאע"ג דליכא למימר הכי מ"מ איכא למיגזר

שמה יקח מן הקבוע אי לאו דאיכא רובא דעלמא וגבי אשה נמי אי גזרינן בעלמא הוה לן להחמיר שלא לשרוף מן הלול ולפנים אטו מן הלול ולחוץ ונראה לו דהלכה כרבי חנינא, הג"ה וש"מ רובא דאורייתא, חשיב ליה רובא דליתיה קמן דרובא דאיתיה קמן לא צריך למידק ש"מ דקרא כתיב אחרי רבים להטות כדפריך פרק קמא דחולין (דף יא. ושם) גבי הא דבעי מנ"ל הא דאמרינן זיל בתר רובא ופריך מנ"ל דכתיב אחרי רבים להטות.

תלמוד בבלי שם

איתמר: חבית שצפה בנהר - אמר רב: נמצאת כנגד עיר שרובה ישראל - מותר, כנגד עיר שרובה נכרים - אסירא; ושמואל אמר: אפי' נמצאת כנגד עיר שרובה ישראל - אסירא, אימור מהאי דקרא אתאי. לימא, בדברי חנינא קא מיפלגי, דמר אית ליה דרבי חנינא, ומר לית ליה דרבי חנינא! לא, דכולי עלמא אית להו דר' חנינא, והכא בהא קמיפלגי, דמ"ס: אם איתא דמהאי דקרא אתאי, עקולי ופשוטי הוה מטבעי לה; ומר סבר: חריפא דנהרא נקט ואתאי. ההוא חצבא דחמרא דאישתכח בפרדיסא דערלה, שריא רבינא. לימא, משום דסבר לה דרבי חנינא! שאני התם, דאי מיגניב מינה - אצנועי בגויה לא מצנועי. והני מילי חמרא, אבל עינבי מצנועי. הנהו זיקי דחמרא דאשתכחן בי קופאי, שרנהו רבא. לימא, לא סבר לה לדרבי חנינא! שאני התם, דרובא דשפוכאי ישראל נינהו. וה"מ ברברבי, אבל זוטרי, אימור מעוברי דרכים נפול. ואי איכא רברבי בהדיהו, אימור באברורי הוה מנחי.

קובץ שעורים בבא בתרא

(פ) [דף כג ע"ב] שם תוד"ה רוב וקרוב וכו' הא טעמא דבעינן תרי רובי אינו אלא מדרבנן כדאמר ספ"ק דכתובו' וכו', ולכאורה מאי רומיא, דסוגיא התם אזלא למסקנא דרוב וקרוב הלך אחר הרוב גם בחד רובא, אבל למ"ד דקרוב עדיף מחד רובא, בזה אפשר לחלק מדאורייתא, דתרי רובי לכו"ע עדיפי מקרוב ואפשר כיון דהחתיכה הנמצאת היא רק ממקום אחד או מרוב המדינה או מרוב החנויות ליכא תרי רובי כלל מדאורייתא.

(פא) [דף כג ע"ב] מ"ש שם בתוס' לחלק בין קורבא דמוכח לקורבא דלא מוכח, נראה הכוונה דבקורבא דלא מוכח אין הקורבא אלא בהצטרפות נגד חבירו, שהוא קרוב יותר מהשני, אבל מצד עצמו אין שייך לקרותו קרוב כלל, אמנם בקורבא דמוכח ההוכחה היא מצד עצמו ולא רק נגד חבירו גרידא, ונ"מ לענין מע"מ דבקורבא דלא מוכח היכא ששניהן שוין ליכא קורבא כלל, אבל בקורבא דמוכח הוי כשני הוכחות הסותרות זה את זה, ואי נימא דקרוב עדיף מרוב, אפשר דבכה"ג לא מהני רוב להכריע כאחד מהן, כעין מ"ש בתוס' חולין פ"ו לענין רובא דעדיף מחזקה, דהיכא דמספקא לן רובא היכי הוי לא מהני חזקה, ולכאורה ה"ה בתרי רובי דסתרי אהדדי לא מהני חזקה כיון דרובא עדיף מחזקה, אלא שבתוס' רעק"א בפרק החולץ דעתו בפשיטות דבכה"ג מהני חזקה, ומזה הקשה על דברי תוס' שם, ונראה כדבריו, דהא גם בתרי ותרי מוקמינן אחזקה מדאורייתא לשיטת תוס', מיהו דעת הרמב"ן קידושין ס"ו דקיי"ל תו"ת ספיקא דאורייתא, ולשיטה זו אפשר דגם בתרי רובי דסתרי לא מהניא חזקה להכריע נגד הרוב כיון דרובא עדיף מחזקה, וה"ה בקרוב במקום תרי רובי, וכן להיפוך למ"ד דקרוב עדיף מרוב, לא מהני רוב בתרי קורבי דסתרי אהדדי.

(פב) שם תוד"ה בדליכא וכו' ובסוטה תניא וכו', כעין קושיא זו יש להקשות גם מנמצא מכוון בין שתי עיירות, דאיכא למ"ד קרובה ואפילו קרובות, ושתי העיירות מביאין שתי עגלות, ואי נימא טעמא דהעיר הקרובה משום דמוכח שההרוג ממנה, וא"כ בקרובות דע"כ אינו אלא מעיר אחת ולא משתייהן, היה לשתיהן להביא עגלה אחת ולהתנות כמו למ"ד א"א לצמצם.

פני יהושע ביצה דף י

בגמרא לימא מסייע ליה לר' חנינא. וקשה מאי סייעתא איכא מהכא לר"ח דלמא לעולם אימא לך רוב וקרוב כי הדדי נינהו והיכא שמכחישים זו את זו הו"ל ספיקא ומש"ה אסורים במתני' דהא קי"ל ספק מוכן להחמיר, וליכא למימר דהא דקאמר לימא מסייע ליה היינו להקשות אמאן דאית ליה קרובה עדיף מרובא, הא ליתא דאף למה שכתבו התוס' [ב"ב כ"ג ע"ב ד"ה רוב] דר' חנינא אפילו בקרובה דמוכח איירי אפ"ה לא אשכחן מאן דפליג עליה רק שהתו"ט בספר פלפולא חריפתא פרק לא יחפור ר"ל דהא דאמרינן התם לימא רבינא לית ליה דר"ח היינו משום דפליג אדר"ח בקרובה דמוכח וה"נ קרובה דמוכח הוא כמ"ש התוס' שם מ"מ לא מצינו דאמר רבינא דקרובה עדיף אלא אפשר דכי הדדי נינהו והדרא קושיא לדוכתא, ובלא"ה כל הפוסקים הסכימו דליכא מאן דפליג אדר"ח והא דקאמר אביי גופא פרק לא יחפור [שם כ"ד ע"א] אף אנן נמי תנינא ומייתי מהא דאמרינן חזקתו מן המקור התם לא שייך לומר דמשום ספיקא אוסר גבי נדה מדקתני חזקתן מן המקור וכ"כ רש"י ותוס' שם, וליכא למימר דהכא נמי לא שייך לומר דמשום ספיקא אוסר במתני' דא"כ יש להתיר מכח ספק ספיקא ספק שהם מהשובר הקרוב שהזמין ונתחלפו דהו"ל קרובה דמוכח ואת"ל דמרובא דעלמא אתו דלמא מהשובר של עובד כוכבים אתו ומותרין דקי"ל של עובד כוכבים אין צריך הכנה כמבואר, אלא דא"כ השתא נמי דרובא עדיף אכתי לישתרו משום ספק ספיקא ועוד דרובא דעלמא עכו"ם נינהו אלא על כרחך דאיירי הכא שאין כאן ספק לתלות בשוכים רחוקים דהא במדדין מוקמינן לקמן [נ"א ע"א] כולה מתני' אלא הספק שהם מהרוב השוכין שלו שלא הכין וא"כ שפיר י"ל דאסורות משום ספק. והנראה בזה דלא שייך כלל לומר דרובא וקרובה כי הדדי נינהו דהא מסברא רובא עדיף דבכל התורה אזלינן בתר רובא ולענין קרובה לא

מצינו אלא בעגלה ערופה אלא על כרחך דעיקר מימרא דר"ח דלא תימא ע"כ קורבה עדיף מדאורייתא מדכתבי בעגלה ערופה והיה העיר הקרובה אע"ג דאיכא אחרינא דנפישא מיניה כדמקשה הש"ס פרק לא יחפור ואיצטריך ר"ח לאשמעינן דלא וקרא איירי בדליכא וא"כ מקשה הכא שפיר דאכתי מאי קמ"ל ר"ח מתני' היא ודר"ק:

רבי עקיבא איגר שם

לימא מסייע לי' לר"ח וכו', מסוגיין הבאתי ראיה ברורה להנך פוסקים דאזלי' בתר רוב גם בישראל [דאמרי'] לימא מסייע לדר"ח רוב וקרוב וכו' ועיין במהרמ"ש דדלמא כי הדדי נינהו ואסור מספק כיון דהוי דבר שיש לו מתירין, ותירץ דבלא ר"ח קרוב עדיף וכמ"ש תוס' ב"ב דף כ"ג ע"ב ד"ה רוב, ואם נאמר דבאמת לא מהני רוב לענין ישראל, א"כ מכ"ש דקרוב לא מהני, אם כן מאי סייעתא הוא לדר"ח דלמא קרוב עדיף מרוב, אלא דלא סמכינן עלה מטעם יש לו מתירין, אלא ע"כ דרוב מהני לענין יל"מ.

שפת אמת שם

לימא מסייע לר"ח כו', וקשה דילמא רוב וקרוב שקולין והוי ספק מוכן דאסור וכבר עמדו בזה המפרשים וגם הקשו על הרמב"ם שכ' באמת הטעם דס' מוכן ע"ש ולדידן דק"ל כר"ח הוי ודאי ולא ספק ובס' פ"י כתב דהוי ס"ס שמא של עכו"ם הן אבל אין זה מוכרח להתיר ס"ס בדשיל"מ [כמ"ש הרמ"א ביר"ד (סי' ק"י סעי' ח')] דבדשיל"מ אין להתיר מכח ס"ס ע"ש] וי"ל דלכאורה קשה דלאו רוב גמור הוא כיון דהוי רובא דתליא במעשה דודאי לגבי הני יונים דפשיטא דפרחו ממקומם א"כ ודאי דאיתעביד בהו מעשה אבל למתלי דאתי לכאן מרובא דעלמא הוי תליא במעשה ולכן י"ל דשיטת הגמ' אזלא הכי דנהי דרובא לא הוי להכריע מ"מ לסברת ר"ח דרוב עדיף מקורבה שפיר הוי ספק דהרוב מהני עכ"פ לבטל הקורבא והוי ספק מוכן דאסור כמ"ש הרמב"ם הטעם כנ"ל אבל אי ליתא לדר"ח א"כ קרוב הוי בירור כמו רוב עכ"פ וכיון דהרוב הזה תליא במעשה שוב הוי כודאי מכח הקורבא כנ"ל:

רמב"ם הלכות יום טוב פרק ב הלכה ו

זימן שחורים ולבנים ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים הרי אלו אסורים שאני אומר שמא אותן שזימן פרחו להן ואלו אחרים הן וכל ספק מוכן אסור, זימן שנים ומצא שלשה הכל אסור, שלשה ומצא שנים מותרין, זימן בתוך הקן ומצא לפני הקן אם אין שם קן אלא הן ואינן יכולין לפרוח אע"פ שיש שם קן אחר בקרן זזית בתוך חמשים אמה הרי אלו מותרין שאין המדדה מדדה אלא כנגד קנו בשוה.

משמרות כהונה מסכת ביצה דף י²

גמ' לימא מסייע ליה וכו' הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' יו"ט כ' זימן שחורים ומצא שחורים במקום לבנים וכו' הרי זה אסור משום ס' מוכן ע"ש והוא תימא דלפי מ"ש בה' רוצח כר"ח דרוב וקרוב רוב עדיף א"כ הכא אסור מדינא דאזלינן בתר רובא ועוד ק' אי איתא דבכ"ג מיתסר משום ס' מוכן מאי מסייע ליה לר"ח דקאמר הא אפי' ליתא לדר"ח ורוב וקרוב יהיו שוין בדינם הו"ל ס' מוכן ואסור אלא ע"כ דבכה"ג לא הוי ס' מוכן כיון דעבידי לאתהפוכי ואפי' בב' קינין אמרי' הכי לקמן ונ"ל דקושיא זו הוק"ל להר"מ בפשטא דשמעתין ומכח זה ס"ל דהכא אי ס' מוכן הוא שרי משום דהו"ל ס"ס דשמא נתהפכו ואת"ל מעלמא שמא מאדם אחד שזימנם אתו וכיון דזימנם בעליהם לא הוו מוקצה ואע"ג דמיעוט הוא לגבי רובא דעלמא מצטרף לס"ס עיין להתוס' בפ"ק דכתובות ד"ט וכמו שהארכתי בפרט הלז במ"א אבל אי איתא לדר"ח כיון דרוב עדיף א"כ סמוך מיעוט' דאדם אחד שזימנם לקרוב והו"ל פלגא ופלגא וס' מוכן אסור ועיין להפר"ח ביר"ד סי' ס"ג סק"ג ועיין להמ"א סימן תצ"ז במ"ש דהיכא דעשוין לדדות לא אזלינן בתר רובא דעלמא ע"ש:

פרכי כהונה שם³

בגמ' לימא מסייע ליה לר' חנינא דאמר ר"ח וכו'. הקשה הרב שער המלך נימא דספק הוי ואסורים מספק. ותירץ דא"כ קשה לאמוראי דלעיל דף ד' דספקא דרבנן בדבר שיש לו מתירין שרי ע"ש. וקשה דספק מוכן חמיר טפי משאר ספיקי ומהאי טעמא כתבו בתו"י והביא דבריהם מהרש"א שם דלא פריך מהך ברייתא לר"י וכ"כ השע"ה גופיה בדיבור שאח"ז ע"ש. אבל נ"ל לתרץ דספק מוכן פלוגתא דתנאי לקמן דף כ"ד וניחא ליה לאוקי

² MISHMEROT CEHUNA

R. Avraham b. R. Isaac Chai haCohen Yitzchaki was born c. 1790. He was a disciple of R. Yeshua Basis, one of the great scholars of Tunis. He was considered among the important judges of that city. His three volumes Mishmerot Cehuna include novel insights and clarifications of the Talmud were published in Leghorn, 1862. He authored many other volumes, including Sefer Shulchano shel Avraham on the Shulchan Aruch. He died Tunis in 1865.

³ PIRCHEI CHEHUNA

R. Rachamim Chai Chvitha Ha-Kohen was born in Djerba, Tunis, in 1901, and served as the rabbi of Djerba. In his later years he served as rabbi of Moshav Berachya, near Ashkelon, and ministered to the Djerban immigrants. He wrote many works, including several volumes of responsa, and died in 1959. The edition of Simchat Cohen included in the Responsa CD was collected from the eight volumes of the first published edition of Simchat Cohen, as well as from Responsa Zichrei Kehunah, and was published in four volumes in 1996. His book Pirchei Chehuna on the Talmud was published in Djerba, Tunisia in three volumes (1963-71).

בענין רוב וקרוב

מתני' ככולי עלמא. [א"ה ובעיקר קושית הרב שער המלך נ"ל דהסייעתא לר' חנינא היא דדומיא דשנים ומצא שלשה אסורים קתני דאסורים בודאי. המקי"ש].